

На п'єдесталі вічності

Живемо під мирним небом, ростимо дітей, онуків. Час невпинно мчить уперед, життя продовжується й історія також. І є в ній події вікопомні, непідвладні часові. Без котрих спинилися б не тільки історія, а наше з вами життя як народу, як нації. Це – розгром гітлерівського фашизму, а в його ході - визволення від фашистської чуми України, її міст і сіл...

11 січня 1944 року – день порятунку й воскресіння рідного міста Сарни. День свята і скорботи водночас. Свята, бо кожен з нас сприймає те, що відбулося понад шість десятиріч тому, як акт перемоги й визволення. Скорботи – бо дуже дорогою ціною дісталася воно... На п'єдесталі вічності назавжди залишаться відважні визволителі. Вклоняймося їм не тільки сьогодні... Про ті дні нам нагадує самохідна установка СУ-76 № 30-38, яку ніби хвиля підняла на постамент, що в центрі рідного міста. ...

Взимку 1944-го під час Луцько-Рівненської операції по дерев'яному мосту через річку Случ рухалась 58-ма окрема танкова рота. Танки йшли один за одним. Міст, що ледь-ледь витримував таку незвичну вагу, прогинався, скрипів... Одинадцятою йшла самохідна артилерійська установка під номером 30-38. Несподівано нахилилась... і впала в річку. Водію-механіку Валентину Кошелеву пощастило вирватися з крижаних об'ємів підступного Случа, а решті... Хто знає, які думки-тривоги переповнювали солдата, але війна продовжувалася й він поспішив за іншими бойовими побратимами гнати фашистських зайд зі своєї землі. А чотирьом танкістам Случ став останнім місцем вічного спочинку. Хто ж вони, відважні визволителі?

У 1972 році в газеті «Красная звезда» з'явилася замітка про знахідку в річці. На неї відгукнувся ветеран війни Валентин Кошелев. Приїхав у Сарни на урочисте відкриття пам'ятника – підняту з річкового мулу самохідку. З тривогою згадував, повідав прізвища командира танка Леоніда Голігузова та ниточка обірвалася, коли з архіву Міноборони СРСР сповістили, що він у 1971 році помер. Але написали імена інших загиблих, їх рік і місце народження.

Підполковник у відставці Т. Васін працював паралельно з червоними слідопитами пошукового клубу СШ № 5 (нині гімназія) на чолі з директором Юхимом Дишелем. За вказаними у відповіді з архіву адресами полетіли листи. Перша відповідь листівкою примчала з Ленського райвійськкомату, що в Архангельській області. Родина загиблого Олександра Марченка виїхала в Запорізьку область. Їх близькі знайомі приклали до листа спогади про відважного земляка, сімейне фото: «Він був високий, стрункий, цікавий, за характером спокійний, чуйний, ввічливий. На роботі його любили, поважали – працював лісорубом... Дільниці розкидані на 10-15 км, а він знаходив час допомагати товаришам з інших. Своїй сім'ї навіть у дорозі напише записку й надішле, що було дивним для інших чоловіків на той час...».

Відгукнулись і дружина Тамара з дочкою Зоєю. Дружина: «Скільки пролила сліз! Якби ті сльози витікали з тієї річки, де загинув мій чоловік, то вона б висохла...». Дочка: «Мені 37 років. Важко висловити словами всю нашу гіркоту втрати, яку доводиться переживати. Хто б міг подумати, що через стільки років знову доведеться ховати батька? Коли ж загояться рани війни?».

Вони надіслали в школу декілька листів. Один з них - пожовклий листок з фронту ще живого старшого механіка-водія Олександра Марченка, написаний за місяць до трагічної смерті. Дрібний, гарний почерк: «У мені зародилась ще більша ненависть до заклятого ворога (дізнався, що сестра з дочкою опинились у Німеччині – прим. авт). ... Не стало в мене і молодшого брата. Чи можу змиритися? Ніколи, ні, і готовий на все... З привітом Олександр Марченко п/п № 02216 «Ч»...

Другий з екіпажу сержант Микола Семенов був навідником. З Камишевського райвійськкомату Курської області повідомили: «Батьки померли. Сестра Берлова Марія

живе в м. Жданов». Вона з відповіддю не забарилась. Що не лист - історія. Зі скупих рядків видно, яким дорогим і близьким був той, хто віддав життя за Батьківщину: «Загоєні рани після страхотливої війни знову відкрилися... З великою скорботою все це пригадую, як важко переносили загибель свого єдиного сина і брата... Вчився Микола добре. Дев'ять класів закінчив на відмінно. Десятий закінчити перешкодила війна... Був прикладом для всіх учнів... У 1943-му призваний в армію. 19 жовтня в Москві відзначав своє 18-річчя. Мама надіслала 800 крб. Він писав у листі, що купив 2 буханці хліба, розрізав на частини і з товаришами з'їли. Не кутив, не пив, був веселим, життєрадісним... Тато теж був на фронті, брав участь у боях за Берлін. Повернувся з урядовими нагородами. З мамою переживали горе разом...». Повідомила, що брат хотів викладати математику. Це про нього старшина Кошелєв писав, що навідник гармати, курський хлопець, дуже гарно грав на гармошці...

Олексій Кобилін, старшина роти, третій член екіпажу. До війни працював трактористом. Зворушливо про нього відгукнулися колишній бригадир тракторної бригади Олексіївської МТС Волгоградської області Ілля Сафощкін: «Народився в сім'ї бідняка. Підріс, пішов вчитися на тракториста. По закінченню курсів його направили до мене в загін... Думаю, хлопець дисциплінований, трактора знає, буде працювати добре. Так і вийшло».

Товариш Олексія, земляк Михайло Резвяков писав: «Знаю Олексія з дитинства. Жили на хуторі. Були великі плани та мрії, та все це було зірвано в 1941 році... Батько помер рано і весь тягар господарства ліг на його юні плечі. У праці й турботі про матір, брата й сестричку міцнів його характер, мужніла воля». Дружина Анастасія згадувала: «Жили дуже дружно. Він ніколи мене не кривдив, слова лихого не чула. Був веселим, любив читати, співати – заслухаєшся»...

Довгий час про Олексія Авдошина, який служив заряджаючим, нічого не вдавалося дізнатися. Не втішила перш за все відповідь з Татарського райвійськкомату Новосибірської області, бо червоноармієць звали не Олексієм, а Олександром. Йому виповнилося лише сімнадцять, коли призвали в армію. Сам рвався на фронт, потайки від батьків ходив у райвійськкомат, де відповідали: «Малий, підрости ще треба». З широку душевною теплою про свого учня написала вчителька Тетяна Мартянова, яка вчила у четвертому класі: «Був милим, спокійним. Не пам'ятаю, щоб за щось довелось відчитувати. Відзначався великою наполегливістю, дисциплінованістю. Мав багато друзів. Змалку хлопець любив грати у війну, подобався легендарний Чапаєв у будьонівці з червоною зіркою, вихорем носився верхи на паличці, високо піднявши над головою саморобну дерев'яну шашку. Настільки любив будьонівку, що і в спеку, і в дощ не знімав з голови. Напевно, тому що батько Сашка, учасник громадянської війни, бився з колчаківцями на Далекому Сході, багато розповідав про війну, тож син твердо сказав: «Буду військовим»... А батько хотів, щоб зайнявся гончарною справою». Не судилося.

58-й окремих танковий полк «народився» у важкий для країни час. Спочатку складався з танкових рот, дві з них повністю укомплектовані танками Т-34, тільки два дні мав на підготовку до маршу. 16 грудня 1942-го двома ешелонами відправили на фронт. Вперше вступив у бій з ворогом під Дем'янськом, де була оточена 16-а німецька армія. Тут і перші його бойові успіхи. Воював під Орлом, далі Львівсько-Сандомерська операція, Польща, Австрія – такі його віхи бойового шляху, що ввійшов до героїчної історії держави як 58-й окремих танковий Катовицький ордена Богдана Хмельницького другого ступеня полк. А серед відважних військовиків імена Олександра Марченка, Миколи Семенова, Олексія Кобиліна, Олександра Авдошина навічно закарбовані у вдячній людській пам'яті.

Раїса БРИЧКОВА.